

Міністерство освіти і науки України

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

Запорізький національний університет

Міжрегіональна академія управління персоналом

Одеський інститут міжрегіональної академії
управління персоналом

Національна академія національної гвардії України

Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

Національний авіаційний університет

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Бердянський державний педагогічний університет

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ В ГАЛУЗІ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Збірник матеріалів

I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

(24 листопада 2021 р.)

Мелітополь, 2021

Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О. П., Єременко О. А., Михайлов В. В [та ін.]. Частина 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. 581 с.

У збірнику представлені матеріали учасників І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції: «Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук», яка відбулася 24 листопада 2021 року. У збірнику висвітлені результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, дослідників та практиків закладів вищої освіти.

Матеріали видані в авторській редакції. Відповідальність за зміст наданих матеріалів, точність наведених даних та відповідність принципам академічної доброчесності несуть автори.

Редакційна колегія: *Ломейко О. П.*, к. т. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи, виконуючий обов'язки ректора Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного; *Єременко О. А.*, д. с.-г. н., професор, проректор з наукової роботи Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного; *Тараненко Г. Г.*, к. пед. н., доцент, голова метод. комісії ННІ ЗУП, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук; *Михайлов В. В.*, к. і. н., зав. кафедри суспільно-гуманітарних наук; *Адамович А. Є.*, к. філол. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук; *Поправко О. В.*, к. ф. н., доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук.

Адреси для листування:

72310, Україна, Запорізька обл., м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18

E-mail: konferenssgn@ukr.net

Сайт конференції: <http://www.tsatu.edu.ua/shn/mizhnarodna-konferencija/>

*Галина Тараненко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Надія Савельєва,
студентка 2 курсу спеціальності
«Садівництво та виноградарство»,
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного
(м. Мелітополь)*

ДИВЕРГЕНТНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЗАСАДНИЧИЙ ПРИНЦИП КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У сучасному світі освіченість людини визначається не стільки предметними знаннями, скільки різнобічним розвитком особистості, яка орієнтується в традиціях вітчизняної та світової культури, сучасній системі цінностей, здатна до активної соціальної адаптації та самостійного життєвого вибору, до самоосвіти та вдосконалення. Тому сучасний освітній простір потребує активної імплементації методик, спрямованих на цілісний, гармонійний, усебічний розвиток особистості [4].

Сучасна молодь має навчитися здобувати знання та набувати навичок, необхідних для розвитку суспільства, що вимагає переходу від процесу передачі готового рівня знань до пріоритетності розвитку особистості, її здібностей до самовдосконалення, що забезпечує їй успішність прийняття рішень, самостійного функціонування в постійно мінливих соціальних умовах [3]. Прагнення до цілісного світосприйняття простежується сьогодні на всіх рівнях і в усіх галузях знань. При цьому формується наддисциплінарний, міждисциплінарний та трансдисциплінарний [4] поняттєвий апарат (наприклад, з появою синергетики такі поняття, як порядок, хаос, ентропія, дивергенція, конвергенція та ін. вийшли за межі суто фізико-математичних наук), тому стає актуальним його змістовий зміст.

Особливої актуальності за сучасних умов набуває проблема творчої діяльності, розвиток творчого продуктивного мислення, стимулювання творчих процесів, розвиток дивергентного мислення.

Для точного визначення специфіки дивергентного мислення необхідно звернутися до поняття «мислення», як основної форми інтелектуального пізнання. Інформація, яку людина отримує з навколишнього світу, дозволяє їй уявити не лише зовнішню, а й внутрішню сторону предмета, уявляти предмети за їх відсутності, передбачити їх зміну в часі тощо. Мислення можна визначити як один з пізнавальних, психічних процесів людини, мета якого полягає в тому, щоб дізнатися про світ те, що є недоступним безпосередньому сприйняттю за допомогою органів чуття, або пізнання за допомогою інших психологічних процесів.

Мислення тісно пов'язане з іншими пізнавальними процесами та передбачає вирішення проблемної ситуації, конкретного завдання, отримання нового знання. Мислення необхідно розглядати як процес, а думку – як результат цього процесу. Процес мислення має дві відмінні особливості: опосередкованість та узагальненість.

Мисленнєва діяльність людини є процесом вирішення різноманітних розумових завдань, спрямованих на розкриття сутності будь-чого. Мисленнєва операція – це один зі способів розумової діяльності, за допомогою якого людина вирішує розумові завдання: аналізує інформацію, синтезує її, порівнює, абстрагується та конкретизує. Виділяють три види мислення залежно від того, яке місце в розумовому процесі займають слово, образ і дія, як вони співвідносяться між собою: конкретно-дієве (практичне, наочно-дієве); конкретно-образне (наочно-образне, художнє); абстрактне (словесно-логічне). Таким чином, дослідити мислення як процес – означає вивчити внутрішні, приховані причини, що призводять до утворення пізнавальних результатів, що можуть мати різне втілення.

Мислення тісно взаємопов'язане з творчим процесом. Творче мислення – це унікальна здатність людського розуму вирішувати інтелектуальні завдання не за задалегідь засвоєним алгоритмом, а критично, гнучко, адаптивно і творчо. До проявів творчого мислення відносять дивергентне мислення, саме воно, на думку вчених (Є. Торренс, Д. Гілфорд), є основою креативності [2].

Сучасні дослідження проблеми дивергентного мислення в психології пов'язані з діяльністю американського психолога, професора, президента Американської психологічної асоціації Дж. Гілфорда [5], який розробив теорію, згідно з якою людське мислення може бути спрямованим на одноваріантне розв'язання проблеми щодо чіткого алгоритму (конвергентне мислення), а може припускати велику варіативність розв'язання однієї проблеми (дивергентне мислення).

Дивергентне мислення визначається ним як «тип мислення, що йде в різноманітних напрямках». Це мислення допускає варіювання шляхів розв'язання проблеми, що призводить до несподіваних висновків та результатів. Дж. Гілфорд вважав розумовий процес дивергенції основою креативності як загальної творчої здатності. Дивергентне мислення спирається на уяву та припускає, що на одне запитання може бути декілька відповідей, що і є умовою появи оригінальних ідей та самовираження особистості [1; 5].

Якщо слідувати чіткій логіці, то дивергентне мислення має показувати множинність і багатообразні прояви навколишнього світу, а конвергентне, відповідно, – його єдність та цілісність. Оскільки конвергентне мислення передбачає одне єдине – правильне розв'язання проблеми, то актуалізується використання методів навчання, що сприяють виробленню дивергентного мислення, а саме: цілісність та системність; здатність коригувати свою діяльність залежно від ситуації тощо [1].

Аналіз теоретико-методологічної основи поняття «дивергентне мислення» дозволяє визначити його як когнітивну, якісно-процесуальну характеристику мислення, котре, як і всі вищі властивості мислення, втілюється у творчості.

Найбільш сприятливі умови для формування дивергентного мислення створюються у процесі проблемного навчання; за умови відсутності чітко визначених (готових) алгоритмів вирішення поставлених завдань; при активному використанні тренінгових технологій в межах яких систематично функціонують елементи, що забезпечують розвиток пізнавальної діяльності особистості та формування її гармонійності та цілісності.

Список використаних джерел

1. Івашкевич, Е.Е., Набочук, О.Ю. Шкала експертної оцінки якостей дивергентного мислення особистості. Рівне: РДГУ. 2021. 58 с.
2. Тараненко Г.Г. Критичне мислення як умова набуття логічної компетентності та формування логічної культури особистості в сучасному культурно-освітньому просторі. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. Випуск № 28. Дрогобич, 2020. С.128-133.
3. Тараненко Г.Г. Практичний досвід використання тренінгових технологій в процесі викладання суспільно-гуманітарних дисциплін. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць*. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь: ТДАТУ. 2021. Вип. 25. 524 с. С 409-413.
4. Троїцька Т.С., Тараненко Г.Г. Цілісність людини у трансдисциплінарному синтезі: спроба філософської кристалізації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. № 15. С. 139-141.
5. Guilford J. P. Intellectual Factors in Productive Thinking. *Exploration in Creativity*. N. Y., 1967. 96 p.

Світлана Тімаренко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(м. Глухів)

ПОГЛЯДИ НАУКОВЦІВ НА ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Особливим періодом у розвитку людини є дошкільне дитинство. Саме в цьому віці починають інтенсивно розвиватися психічні процеси, відбувається внутрішня регуляція поведінки. У цей період у дитини виявляється здатність діяти за загальними поняттями у процесі спілкування, взаємодії з дорослими та однолітками. Саме в цей період у дитини формується активний інтерес до взаємин з іншими людьми. В неї виникає потреба в ознайомленні з певними нормами спілкування, в результаті якої у дитині виробляється індивідуальна культура поведінки.